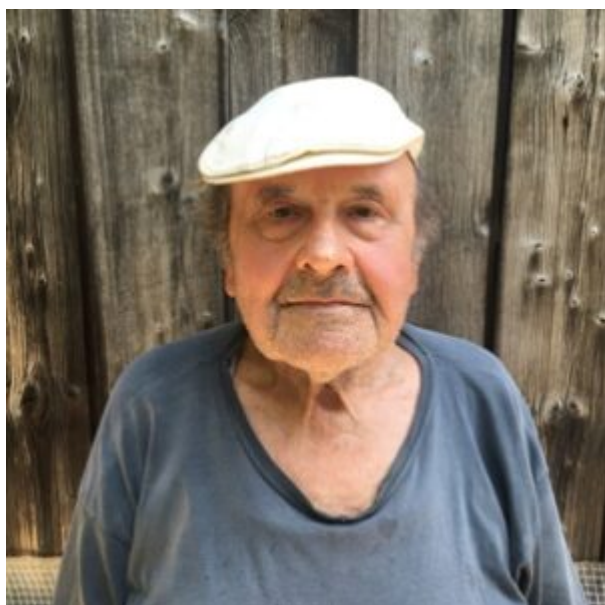

Po horkém létě 2018 jsem oslovil Tibora **Schwarze** - ochránce přírody, pracovník ekocentra v Chrudimi, abychom se hovořili v souvislostech o otázkách vody v krajině. Přizval si svého staršího přítele Václava **Cibulku** - dlouholetého ochránce přírody ve stejném regionu. Z dialogu doufám vychází nutnost respektu k půdě, lesům i studánkám konkrétního regionu. Snad tento dotek Chrudimska přiměje i vnímavé návštěvníky. Možná v něm naleznete alternativní přístup čistě utilitárnímu vnímání přírody, již má člověk opanovat.

Triolog byl natočen v době předinflační.

Tibor Schwarz

Václav Cibulka

MS: *Pane Cibulko, co vám, jako člověku žijícímu dlouhá léta v Chrudimi, říká pojem voda? Jaké s ní máte asociace? Shodou okolností sedíme u malého jezírka.*

VC: Dům, kde bydlíme, je vilka po rodičích moji manželky, a voda tu nebyla. Jeden proutkař nám zjistil, že nalézt vodu tady půjde. Ze Slatiňan jsme získali studnaře, jenž nám vyhloubil studnu. Vzpomínám si, že jsme sháněli skruže. Asi po třech metrech se objevila voda, tedy jsme konečně

mohli mít studnu, která nám slouží pro vlastní spotřebu. Samozřejmě jsme též napojeni na městský vodovod, ovšem pro potřebu zalévání zahrady. A pro slávu vody vytvořili moji vnuci toto jezírko, které je přibližně rok staré. Je to voda, přenesená do tohoto prostoru. Zajímavé je, že voda ožila, je to teď otevřené jezírko.

TSch: Doplňme, že klima této zahrady se změnilo k nepoznání. Tady bylo často takové sucho a horka.

MS: *Jste rád za skutečnost, že se zde objevila studna, že to, co bylo v podzemí, je nyní na povrchu a stalo se součástí našich životů. Um lidí vytvořil dílo, oku lahodné, a nejen oku, zvláště, jsou-li vedra.*

VC: Všichni sousedi mají studny a bylo nám řečeno, že voda z podzemí se tlačí na povrch, a proto by bylo dobré, abychom se přidali.

TSch: Jak bylo připomenuto: bez vody není život.

CV: Podívejme se, biodiverzita díky povrchové vodě je větší, země je vodou dostatečně zásobená.

TSch: Právě ona slouží jako pítka pro různé živočichy. Opravdová krása! Jak by se žilo, kdyby každý měl na zahradě takové tůňky, jezírka. Během ekovýchovných programů pro děti, školy i veřejnost jim to sděluji. Apeluji, aby si udělali pítka pro živočichy ...

MS: *... a můžete je pozorovat. Pozor, přeneseme-li se z Čech do jiných krajín, tam není zeleň, tam není životadárná půda, ale písek.*

CV: Tam mají artéské studně.

MS: *Člověk se tam setká s pošetilostmi, které bychom si zde z hospodářských důvodů nemohli dovolit. Ale to vše kvůli hodnotné ropě. Následně máte peníze na cokoliv. Asi byste neměnil krajiny pobytu. Asi byste nevyměnil svou zahradu za peníze, které jsou v rukou šejků.*

CV: To jistě ne!

... Vodní dílka i luxus ...

MS: *Někteří lidé, šetřiví, ovšem namítnou: Není luxus mít jezírko v době nedostatku vody?*

CV: Dobrá, člověka a drobnější živočichy takové malé jezírko potěší, ačkoli domácnost se musí napájet vodou ze studně.

MS: *Tážu se, protože v Čechách se začaly objevovat spíše bazény než jezírka, a to souvisí i s bohatnutím občanů. Není právě to výrazem vodního blahobytu?*

CV: Ano, bazény jsou kvůli koupání.

MS: *Ve vašem jezírku se asi koupat člověk nebude.*

CV: Jezírko je čistě pro okrasu. I pes si přijde na své.

... Voda, přirozenost a duševní zdraví ...

TSch: V mých očích je jezírko pastva pro oko, tedy velmi vhodné pro duševní zdraví. Člověku je blaze, podívá-li se do vody a kolem létají vážky, šídla, jiní živočichové.

MS: *Majitelé bazénů je mají pouze pro sebe, nikoli pro větší celek, to nevidí. Jde jen o jejich uspokojení. Jak se na to díváte vy? Tážu se, neboť člověk je přece součástí většího celku. Když vytvořím něco krásného v plenéru, na očích okolojdoucím, budu rád, pokud si řeknou: to je ale hezký příspěvek přírodě, kdopak to asi dělal? Krása musí do přírodního celku zapadnout, jakoby tam byla odjakživa! Pak je to podařené dílo!*

CV: Měli bychom se snažit pochopit, že jsme součástí přírodního celku, nejsme pány přírody, což byl přístup, který byl uplatňován za minulého režimu.

TSch: Když jsem byl dítě, nelíbilo se mi, že se rušily cesty. Uvedu příklad z dnešní doby: v roce 1997 požádal Václav Cibulka na renovaci tůní v zemědělské krajině u obce Pařížov u Běstviny, známé díky přehradě stavěné ještě v dobách Rakouska Uherska, což je jedna z prvních přehrad v Čechách, v pardubickém kraji^{[1][2]}.

VC: První tůň jsme vytvořili na květnaté louce pod sadem v přírodní rezervaci Habrov, ležící v chrudimské místní části Topol a je tam do současnosti. Tůně obývají chránění obojživelníci, například čolci, skokani a ropuchy, ale také plazi, např. užovka obojková a dále pestré společenstvo vodních bezobratlých (larvy vážek, šídel, chrostíci, vodní plankton apod.).

MS: *Jak jste takové tůně dělali?*

VC: První tůně jsme dělali odstřelem. Měli jsme střelmistra, který do míst tůní odborně vložil nálož, a šup, zemina šla do vzduchu. Dokonce jsme tam měli studenty vysoké školy z Brna.

TSch: O tomto zásahu se zde mluvilo široko - daleko.

MS: *Proč to vše?*

TSch: Snažili jsme se uskutečnit svůj nápad a touhu, vyhloubit nové tůně.

VC: Odstřel půdy byl shledán lepším než hrabání bagrem. Pohybovali jsme se v mokřadu, v mokré louce a usnesli jsme se, že bude lepší, mít tam tůně.

MS: *Jaký to má cíl? Nevysuší se pak krajina ještě více, pokud jsou v ní udělány tyto úpravy?*

VC: Naopak.

TSch: V krajině byl meliorovaný potůček, ale dnes to má již vyšší hodnotu, a to ze zoologického hlediska, protože tam žijí obojživelníci, už jsme jmenovali čolky a ropuchy.

MS: *Na tomto příkladu se nám ukazuje, zasáhne-li člověk kompetentně, s citem, dotváří dílo boží.*

VC: Mokřad vznikl tak, že tam voda protékala z meliorací, a louka soukromého vlastníka se nedala ani sekat, což nyní lze bez problémů.

... Krásy rybníkářské v kontextech ...

MS: *Prosím vás, jak dělat takové zásahy, aby byly prospěšné člověku, přírodě a aby z toho byl odpovídající estetický zážitek? Něco podobného uměli naši rybníkáři v jižních Čechách.*

TSch: Začalo to ne v jižních Čechách, ale zde na Pardubicku, na panství Pernštejnů, odkud pak žáci mistrů rybníkářů teprve přešli k Rožmberkům, což se obecně tolik neví, poněvadž než přišli do jižních Čech, začali v Polabí. Tento region se stal rybníkářskou velmocí. Stovky rybníků, které stavěl

Jakub Krčín z Jelčan a Libočan již neexistují. Vezměte si rybník Čiperka[3], kdysi největší rybník ve Střední Evropě – ten je již vysušený. Z mého pohledu je to škoda. Pardubicko bylo rájem rybníků a dnes to už téměř nikdo neví[4].

MS: Proč tyto skutečnosti nezmínit?

TSch: V té době druhý nejvýznamnější rod, Rožmberkové, zdaleka nedosahoval v rybníkářství takových příjmů jako Pernštejnové. Rožmberkové se rybníkářství od Pernštejnů vlastně učili. Jihočeský rybníkář Štěpánek Netolický byl žákem pernštejnského projektanta Kunáta mladšího z Dobřenic od Pardubic, který stavěl rybník Velký Tisý v Jižních Čechách. Protože měl Kunát na Pardubicku větší zakázku – dostavbu Opatovického kanálu, tak Velký Tisý dostavěl Štěpánek už sám, bez svého učitele[5].

MS: *Shodou okolností zakládání rybníků údajně sloužilo k vysušení krajiny.*

TSch: Rod Pernštejnů to měl i kvůli rybám. Nezapomínejme, že ryby byly postním jídlem, a proto měli o chov ryb zájem.

VC: Když jsme vytvořili tůň, také jsme se podíleli na vysušení louky. Rybníky se v počátku zřizovaly hlavně proto, aby bylo možné obdělávat půdu.

MS: *Zde vyvstává otázka: jak je možné, že tehdy člověk dokázal pečovat o půdu, ale i obecněji - péči o krajinu zvládal lépe než my dnes?*

VC: Vlastně jde o smutnou skutečnost.

MS: *Víme, že dnešní stav jak krajiny, tak půdy, není u nás dobrý. A vidíme to zvláště v porovnání se sousedy – Rakušany, Němci, s nimiž se nejčastěji srovnáváme. Proč člověk neumí naslouchat tomu, čemu naslouchat má, „komunikovat“ s tím, co mu bylo svěřeno? Z dlouhodobého hlediska mu to přináší peníze. Jak o tom uvažujete?*

VC: Nazval bych to sobeckostí těch, kteří o tom rozhodují. Je známou skutečností, že ekologové u nás nemají na různých ustláno.

... Výuka o přírodě v kontextu vody ...

TSch: Pane Cibulko, když jste začínal v roce 1957, jaké to bylo tenkrát? Vy jste byl školen v Telecí, v Nasavrkách. Jak byste to hodnotil – tehdejší a dnešní stav přístupu k ochraně přírody?

VC: Děti ve škole, s nimiž jsem spolupracoval, měly přístup jiný. Vy, Tibore, chodíte na školy a můžete porovnat, jaký mají zájem.

TSch: Navštívil jsem mnoho škol od roku od roku 2007, kdy jsem začal pracovat jako ekolog a vedoucí ekocentra, což trvá dosud. Překvapilo mne, jaký děti mají k přírodě neskutečný vztah – až jsem se divil. Ani v rukou neměly mobilní telefony.

VC: Potěšil jste mě – děti jsou stále stejné! Nabídnete-li jim téma, zpravidla projeví zájem. Asi je málo těch, kteří to nabízí.

TSch: Ano, ekocenter již není tolik jako dřív, neužíváme se. Jsem vděčný za to, že jsem měl možnost v tomto oboru pracovat a poznat zájem dětí o přírodu. Na jaře jsem měl program pro děti ze Sezemic, z Pardubic, i z Chrudimi. Všechny děti chtěly lovit sítkou ve vodě, pozorovat živočichy a měly nesmírnou radost, kolik je ve vodě života: v tůňkách, v řece Loučné, v Mlýnském potoku, kde je

akvadukt. Děti neskrývaly radost z toho, co tam objevovaly. Kladu si otázku, proč tuto radost nesdílí dospělí?

VC: U dětí se to dá probudit, ale musí na to jít lektor či učitel správně.

TSch: To nadšení se týkalo především prvního stupně. Ten vyšší stupeň – jako kdyby byl zakletý. Bylo velmi těžké tam žáky zaujmout, zájem měli spíše jednotlivci, avšak na prvním stupni to byl celek. Dále jsou zde lektoři středisek ekologické výchovy a ekocenter, kteří s 2. stupněm a středoškoláky pracovat umí a dokážou tyto žáky a studenty probudit.

VC: Tibore, před vámi je účast na táboru společenství Brontosaurus, a tam budou starší děti.

TSch: Sdružení Brontosaurus vzniklo v roce 1974 péčí bratrů Jiránkových v Pardubicích[6]. Například na Pardubicku se věnujeme udržování luk.

VC: Můžete poznat, že i mezi dospělejšími dětmi jsou zájemci.

TSch: Je jich málo. I tak jsem vděčný, že i dospělí ve věkové skupině 18 – 45 nám jednou budou schopní pomáhat ve svém volném čase, ať na hradech, památkách či mokřadech kolem Chrudimi.

... Péče o vodu ve veřejném zájmu ...

MS: *Vraťme se ještě k Chrudimi. Jak je v tomto městě pečováno o vodu? Jak představitelé města reflektují důležitost této životadárné tekutiny?*

VC: V Chrudimi je podnik Vodní zdroje a jsem rád, že zde existuje.

MS: *Naopak Pražské vodovody a kanalizace jsou vlastněny francouzskou společností Veolia. Je zvláštní, že Češi něco, co je součástí jejich přírodního bohatství, nechtějí spravovat sami.*

VC: Vskutku k neuvěření!

TSch: V Chrudimi máme rakouskou firmu AG Energy. Pardubická voda patří městu Pardubice, a proto se tam rozjela velká modernizace infrastruktury. Právě v Chrudimi to společnost Vodní zdroje dělat nemůže[7]. Radnice v Chrudimi by měla provést renovaci čističky odpadních vod, avšak město na to nemá finance, neboť voda patří rakouské firmě. Pokud by se čistička odpadních vod nacházela místo v chrudimských Medlešicích a Borohrádku v Pardubicích, mohla by žádat o stoprocentní dotaci. Z důvodu, že zde byl uskutečněn prodej rakouské společnosti, není však možné žádat o evropské dotace. Jeden sociálnědemokratický radní se proti prodeji postavil, avšak byl odejit, neboť prý jeho slova postrádala smysl.

MS: *Jste přesvědčeni, že vody, polnosti, by měly být v „rukou národních“. To pak nejsme na cizím.*

TSch: Příznějme: město Chrudim nemá investice na nic, a proto mnohé bude váznout a bohužel aktivity nebudou prováděny.

MS: *Ona operace s vodou byla krátkodobým ziskem.*

TSch: České moudro praví: lehce nabyt, lehce pozbyl. Lidé města si neuvědomili, že peníze budou velmi chybět. Pardubice jsou na tom tak dobře, že z obce, situované 10 km od centra staví kanál, a to vše to hradí Evropská unie. Výhoda je ta, že obec, která je na periferii Pardubic nebude znečišťovat řeku Labe. Právě na takové akce peníze v rozpočtu jsou, ovšem město Chrudim, které je vzdálené 11 kilometrů od Pardubic nemůže využít možností, jaké mají v Pardubicích.

VC: Vidíme v tom krátkozrakost. Jedinci z obce Chrudim si neuvědomili důsledky.

MS: *Jsme lidé chybující, a také jsme zde krátkou dobu. Neuvažujeme v lince minulí, přítomní, budoucí. Právě velká kontinuita utváří něco, co pak přináší bohatství. Ještě jsem se chtěl zeptat: jak přistupujete k ceně vody? Otázku pokládám proto, že před rokem 1989 voda byla neskutečně levná, pak nastalo dramatické zdražení. Voda byla dříve halířovou záležitostí, dnes jsme se posunuli o dva řády výše.*

VC: Rok od roku se cena zvyšuje.

MS: *Každé místo má specifickou cenu svého vodného a stočného. Pocházím z Polabí. Tamní představitelé samospráv se domluvili, že cena vody musí být sociálně únosná. Není možné, aby probíhaly dramatické vzestupy. Motivovala cena vody občany i podnikatele k šetření s touto vzácnou komoditou?*

VC: Každý si rozmyslí plýtvat s vodou, ale ...

TSch: ... to vidíme i na bazénech, které lidi mají u svých domů.

MS: *Tážu se proto, že na význam ceny vody upozorňuje též český hydrogeolog Zbyněk Hrkal, jenž podtrhuje, že Česká republika prošla zdravým uvědoměním, že se s vodou více šetří, poněvadž cena vody je vysoká, ačkoliv víme, že v Praze zisky inkasují zahraniční vlastníci. Neměla by voda být ještě dražší, aby se upravila infrastruktura, kvůli níž je voda přepravována?*

VC: Na to by pak doplatili spotřebitelé. Spíše by to mělo být v osvětlení, ...

MS: ... v prozřetelnosti člověka. Víme, že naši občané jsou „takoví, jací jsou“.

... Chybné hospodaření s vodou v kontextech ...

VC: Připomínám: voda je základ života. Je špatné, že s ní dobře nehospodaříme.

MS: *Prosím vás, čím se to stalo? Kde vidíte špatné příčiny hospodaření s vodou? Již jsme zmínili fakt, že naši předkové uměli přírodě naslouchat více než my. Snažíme se přírodu, poznat, ovládnout ji, ba ji znásilnit.*

VC: Například studánky. V minulosti, pokud šli lidé kosit trávu, nemuseli si brát sebou pití, na louce byla studánka. Kde ji dnes vidíte? Zásahy člověka se drobná voda ztratila.

TSch: Drobné potůčky jsme odstranili melioracemi.

MS: *Meliorace je odvozeno od latinského slova melior, což je zlepšení, vylepšení, bonus.*

VC: Mělo to být pouze tam, kde zlepšení bylo potřeba, kde byly zamokřené pozemky. Scelování polí přineslo zemědělství.

TSch: V mých očích to byla devastace. Na praxi jsem byl v bývalé Státní meliorační správě, později šlo o Státní vodohospodářskou správu[8]. Lidé mi říkali: jste v podniku, který pozemky likvidoval a sceloval, který „zatrubnil“ obrovské množství potůčků, potoků. V Československu se jednalo přibližně o 40 tisíc kilometrů.

VC: Byl jsem zaměstnán na okresním úřadě, který k melioraci vydával povolení. Mám záznamy o vyjádřeních k této problematice. Například se jezdilo do kraje kolem Hlinska v Čechách. Právě

přirozené meze se rozoraly a voda z krajiny odešla.

MS: *Možná člověk nedokázal domyslet důsledky svého konání. Setkal jsem se s postojem nejmenovaného chemika, který uvedl: Československo nebylo potravinově soběstačné, a proto se podporovala tato opatření, ve svém důsledku ničivá. Nepomohli jsme si melioracemi ani ke zdánlivé soběstačnosti, a to tím, že jsme odstranili to přirozené, co v krajině vytvořila příroda.*

VC: Ano, chemik má pravdu, pole se odvodňovala, aby byly vhodné k pěstování důležitých plodin, třeba díky snaze, abychom měli své obilí. Tím to komunisté zařadili. Dříve zde byl mokřad, ale my tady chceme pěstovat pšenici. Meandry se narovnal, z polí se trubkami odvedla voda.

TSch: Jsem absolventem střední vinařské školy, působil tam pan učitel, který byl vzdělán v oboru meliorátor, říkal nám: meliorační zásahy měly pole zlepšovat a pomoci krajině. Namítal jsem mu: dnes nemáte meandrující potůčky. Vše je v rourách. Jak dnes vypadají místa, kde byly krásné cesty lemované alejemi stromů? Odpověď: působí eroze? Šlo o biokoridory pro zvířata, pro ptactvo.

VC: Procházel jsem si staré noviny z Rakouska - Uherska. Šlo tentokrát o místa tůní. Pod tratí bylo založeno odvodnění z trubek, tenkrát tam ovšem byl mokřad. Tedy první články o meliorování území jsou z dob Rakouska.

MS: *Již za císaře pána?*

VC: Ano, to se již začalo.

... Péče o celek v kontextech ...

TSch: Připomeňme, že jste měl množství takových aktivit. Také jste byl v TISu s panem Otakarem Leiským[9]. Byl jste lesníkem, vedl jste v roce 1957 kroužky ochrany přírody, ornitologie, lesnictví, myslivosti. Dokázal jste spojit všechny tyto obory do jednoho.

VC: Všichni souvisíme s přírodou a nesmíme se vzájemně potírat, naopak, musíme spolupracovat. V tom spočívalo mé krédo. Neměli bychom se vzájemně zatracovat, ...

MS: *... ale naslouchat si, jelikož jedině tak může dojít ke vzájemnému obohacení.*

VC: V ekologii jsme dělali mnohé, ...

TSch: ... proto jste byl oceněn městem Chrudim za přínos v oblasti životního prostředí. Nebýt vás, neexistuje přírodní památka Ptačí ostrovy. Nutno připomenout, že jde o unikátní prostor, město Chrudim za to dostává ocenění a v současné době jsou revitalizovány. Díky panu Cibulkovi máme rozšířené rezervace atd. Mnoho jeho „dětí“ je již dospělých, mají své děti, a ti všichni mají k životnímu prostředí hezký vztah.

MS: *Zaplat' Pánbůh.*

TSch: Někteří z nich jezdí dělat „téčka“ pro dravce proti myším, jezdí ochraňovat rezervaci Habrov, aby tam nedošlo k požáru, poněvadž rezervaci procházela železniční trať do Dobrohrádku. Někdy se s nimi setkávám s vašimi žáky, říkají: bylo to dobrodružství, na které stále vzpomínáme. Jen si vezměme, kolik jsme se toho naučili z myslivosti, z ornitologie, ochrany přírody, o živočiších. Opravdu jste je hodně obohatil. Šlo o tvrdá léta socialismu. Své aktivity jste musel zaštiťovat kroužkem Marie Kudeřkové u organizace Pionýr. Teprve, až jste dostali první místo v Běstvině, teprve pak vás začali akceptovat.

VC: Šlo o soutěž Zlatý list. Jednou jsme zvítězili v celostátním kole.

TSch: Až teprve vás začali brát vážně, jinak si v Pionýru říkali, co je to za divného pionýra, neboť jezdí „ochraňovat“ přírodu, a vlastně proč? Pan Cibulka se nedal a prosadil, že kroužek bude v domě pionýrů

VC: Nazývali jsme se přírodovědný oddíl s názvem: Klub ochránců Habrov.

... Péče o mokřady v kontextech časů ...

MS: *Uvádíte, že jste pečoval o mokřady. Vidíte dnes u zemědělců snahu obnovovat něco přirozeného? Jaká je s nimi spolupráce, ale i s vlastníky lesů? Vy jste pro spolupráci, ale je otázka, zda oni jsou pro spolupráci též. Jak se k vašim idejím staví ti, kteří na vlastněném hospodaří? Problém vody v krajině se bytostně dotýká i jich.*

VC: Vždy jde o spojenou otázku vlastnictví a zájmu konkrétního subjektu. Jeden má zájem o remízky, ostatní ne. Osvícených, přiznejme si, je velmi málo. Uvedu příklad: pocházím z Nových Hradů a tamní polnosti jsou ve vlastnictví mého vnuka. Má zájem v údolí udělat biokoridor. Za poli je velký les a celý prostor by se dal oživit vodou.

TSch: Vidíte, že je to důležité. V Pařížově byli osvícení lidé a část přírodního bohatství nenechali zničit.

VC: Nezapomínejme na majitele půdy, který nám mnohé předal.

TSch: Dokonce kdo pečuje o mokřad, má daňové zvýhodnění. Krajinu jsem navštívil a zjistil jsem, že do současnosti tam jsou čolci. Vše vzniklo v roce 1997, nyní je rok 2019. Tůně stále slouží přírodě.

VC: Podívejme se do Habrova. Tam jsme se dokonce podíleli na prohlubování tůní, a to odstřelem.

TSch: I u zbraní naleznete bohubilý účel.

MS: *Pokud by to tak bylo dál, naplnilo by se přísloví: „Překevali meče v pluchy“. Pokročme dál – nebylo by dobré, aby vláda rozhodla o možnosti tvorby mokřadů právě prostřednictvím pyrotechniky?*

VC: Určitě. Dynamit je jednodušší, stejně jako k mokřadu přijet na kole. Ovšem střelmistr to musí umět, aby se dílo povedlo!

... Fenomén studánek ...

MS: *Pokročme dál, ale téma vody neopouštějme. Český skladatel Bohuslav Martinů napsal dnes celosvětově velmi slavnou kantátu: Otvírání studánek. Máme autora, který tento fenomén hudebně tematizoval. Co dělat pro to, aby obyčejný člověk měl úctu k pramenům a vodě, aby o nich přemýšlel a chránil je?*

VC: Česká televize vysílala pořad putování za studánkami. Uváděl jej velmi hezky Luděk Munzar, záslužný počín.

MS: *Někdo si to vyslechne v televizi, a je to vše. Nezapomínejme, že televize může uspávat.*

TSch: Máme partnery, je to zapsaný spolek a jmenují se Mladí ochránci přírody. Mají web www.estudanky.cz a všechny zmapované studánky jsou dnes na webu www.mapy.cz. Monitoring je

prováděn panem Michelelem Kulíkem a paní Stibralovou. Ti to monitorují, a to již mnoho a mnoho let. Společnost Seznam.cz byla tak laskavá, že jejich studánky vloží do svých map. Jsme-li na internetu a jdeme-li na výlet, jejich studánku si můžeme nalézt.

MS: *Je to nabídnuto člověku a jedinec musí být aktivní. Musíme se zdravě tázat, vidět alternativy. Myslím si, že za chvíli bude obtížné nalézt člověka, který se rozhlíží po světě a nepohybuje se pouze v akčním rádiu signálu svého mobilního telefonu, jenž je pro něj vším.*

... Úprava vodních toků ...

MS: *Prosím vás, jak přistupujete k proměnám? Víme, že člověk proměňuje krajinu, někdy i velmi dramaticky. Jak vnímáte úpravy vodních toků? Ve dvacátém století mnoho řek, které meandrovaly, byly narovnané, aby byly splavné. Bez těchto úprav by nebyla splavněna část Labe.*

VC: U řek to bylo odůvodněné, ale zásahy do koryt potůčků, to je něco jiného.

MS: *Potůčky nalézáme jako drobné vlásečnice, které pozvolna přechází v žilky. Jak zasahovat do těchto toků, když je krajina sužována suchem? V minulosti bylo dostatek vláhy, ale najednou kraj vysychá, řeka má jiné parametry a není splavná. Tážu se proto, že existovaly projekty splavnění Labe do Pardubic, také z Děčína až na státní hranici. Ukazuje se, že tyto zásahy by ani neprospěly prostředí.*

VC: Podle mého názoru k tomu za současného stavu nedojde.

MS: *I když jich ubývá, stále jsou zde ještě lobbisté, kteří jsou navázáni na rejdařské společnosti, a spojuje je zájem, dostat velké lodě zpět na splavné řeky.*

VC: Myslím si, že nemají většinu. Rozumnějších je více než těch pošetilých. V Chrudimi se narodil pan Jan Skalický, který propaguje kanál Dunaj - Odra - Labe. Tito lidé tvrdí, že by vodní doprava byla ekologická ve srovnání s kamionovou silniční dopravou. Pochybuji, že by mohl nastat dramatický přechod na lodě.

MS: *Prosím vás, proč po roce 1989 došlo k vychýlení k silniční dopravě, přičemž právě vodní doprava byla u nás podporovaná? Šlo o neosvícené lidi?*

VC: Jste přesvědčen, že stávající lodní doprava není plně užívána?

MS: *Stačí se podívat na české vnitrozemské přístavy, které jsou vytvořeny na Labi. Rejdaři se orientují na evropské řeky - převážně Rýn. Také rozprodávají své stárnoucí lodě.*

VC: To si trochu protiřečí. Nevyužíváme stávající dopravní cesty a proč vytvářet další? Kde by byl efekt?

MS: *Zde jde o to, že české investice do silnic existují, ale stát nepodporuje vodní dopravu. Aby mohla být vodní doprava, potřebujete potřebnou úroveň vodního sloupce v korytu řeky. Je též třeba, kontinuálně čistit koryta řek, obnovovat je. Jaký může v takové řece být přírodní život?*

VC: Mnohé na vodní cestě nefunguje.

MS: *Například francouzská stavební společnost Eurovia provádí obnovu jednotlivých plavebních komor. Na Labi je jich tuším 26. Děčínský plavební stupeň má být jedním z posledních. Ti, kteří provozují dopravu, usilují o plavební stupeň blízko státních hranic s Německem. Problém je, že pátým rokem je nesnesitelné sucho a v Děčíně, ale i jinde jsou odhalené „hladové“ kameny.*

VC: Jistě, zde vše hovoří pro kamion. Sucho nebo mokro, naloží se, řidič nasedne a jede.

MS: *Uvažte toto: příroda vám nabízí možnosti nejen po souši, ale také po vodě. Ve dvacátém století jsme investovali do splavnění Labe, vytvořením komor, ale zároveň nám to umožnilo využívat vodní energii, protože na každém vodním stupni v Labi, ale i Vltavě či jiných řekách je vybudována vodní elektrárna. Uvedu konkrétní případ z lázeňského města Poděbrady. Tam je postavena vodní elektrárna od Antonína Engla, který navrhl i jiná vodní díla, třeba podolskou vodárnu v Praze. Shrňme: tím, že došlo ke splavnění Labe, řeka ožila.*

TSch: Pan Cibulka byl na vojně u Olomouce, kde je takzvané litovelské Pomoraví. V případě, kdybychom měli plavební soustavu Dunaj – Odra – Labe, tato příroda by dostala obrovsky zabrat.

MS: *Svou odpověď jsem směřoval tak, abychom rozumně udrželi to, co máme, tedy trvale udržitelný rozvoj dle pana Vavrouška.*

VC: Vodní cestu na Labi bychom měli pouze zlepšovat.

MS: *Zájemci o plavbu prosí o dokončení jednoho plavebního stupně, aby mohla být využívána cesta z Chvaletic na státní hranice s Německem. Ale jsou i zájemci o splavnění Labe z Chvaletic do Pardubic.*

VC: Tam je však krásná nedotčená příroda Slavíkových ostrovů.

TSch: V Přelouči máme jedno z posledních ramen Labe, které se zachovalo. To však mělo být zničeno a zrušeno, protože existuje obecný zájem udělat nový plavební kanál.

MS: *Ano, chtějí tam vést novou vodní cestu, jelikož v současném toku lodě plout nemohou, a to pro takzvané Labské hrčáky, které jsou z pohledu některých důležité, třebaže se mně to jeví jako nesmyslné. Vše by bylo doprovázeno zrušením evropsky významné lokality Slavíkovy ostrovy.*

TSch: Uvedme, že pan Cibulka založil spolek Ochránci přírody.

MS: *Vraťme se k úpravám. Zde jde o to, že po roce 1989 se dostatečně neinvestovalo do logistické infrastruktury na českých řekách. Zřejmě to bylo ovlivněno překotnou transformací. Ti, kteří měli zájem v oblasti působit, nenašli odpovídající pochopení. Velmi mnoho se investovalo do silniční infrastruktury. Máte-li možnost efektivní dopravy, mnohé by bylo jinak.*

VC: Peníze měly přijít do obou.

TSch: Také nezapomínejme na železnici. Již tenkrát se měly konstruovat pořádné tratě, a ne tratě nad 160 kilometrů.

MS: *V druhé polovině devadesátých let se měly stavět koridory, ovšem hospodářské zpomalení tomu zabránilo, a proto nemáme koridory, jaké máme mít.*

TSch: Právě po železnici se dá vozit tolik nákladů. Na obou březích Labe je postavena železniční trať.

MS: *Ano, na sever vedou dvě železnice. Je zde kruciólní otázka využití.*

... Nekoncepčnost vládnutí a náprava ...

MS: *V této části se můžeme zeptat, jak se díváte na české vládnutí? Není chaotické? Kooperuje se?*

VC: Určitě. Zde je to tak, že levice neví, co dělá pravice.

MS: *Panuje zde nekonceptnost, což se projevuje i ve vodní dopravě. Tato cesta není využívána, jak by mohla být, což je obrovská škoda. Zmíněný rodák Jan Skalický mi řekl, že není snaha budovat větší díla na vodě. Pražská kaskáda vznikala již za první republiky, ale převážná část byla postavena za minulého režimu. Kdyby nebylo odhodlání, nepostavila by se. Připomeňme, že Pražská kaskáda je důležitá pro vodní fungování Prahy. Pokud by nebyla, hůře by se ředily kaly z čističky odpadních vod, nefungoval by smíchovský pivovar. A mnoho dalších aktivit je spojených s tímto vodním dílem. Podtrhuji: Praha z hlediska managementu vody funguje díky aktivitám našich předků. Dnešní nehostinný stav je kvůli přešlapování, není zde tah na branku. Není zde jediná, scelující instituce, která by měla vodu jako hlavní téma svých aktivit.*

VC: Máte lobbisty automobilové dopravy, kteří je převálcují.

MS: *Možná jim zůstanou oči pro pláč. Na světě se nachází státy jako Čína, která staví velká vodní díla a aktivita je jasně směřovaná.*

VC: Zmínil jste Rakousko, jak na tom jsou?

MS: *Nezapomínejme, že Rakušané mají vodu z Alp, mají ekologickou energii. Oni mají i Dunaj a využívají vodní elektrárny. Shodou okolností jsou rozkresleny plány vodních děl, která by propojila vodu rakouskou a českou.*

TSch: Mezinárodně mnoho neovlivníme. My vodu můžeme ovlivnit zde v Čechách, a proto se jako ekologové staráme o mokré louky, o bažiny, slatiny, o potůčky.

MS: *Ano, je krásné, co děláte, ale problém je, že vaše aktivita je jako malá lžička soli, jež je nasypána do velkého hrnce s vodou. Vaše přítomnost je lokální, neprostupuje plně celkem.*

TSch: Právě, že prostupuje. Pokud by v každé obci byl takový „pan Cibulka“, jaký je v Chrudimi a vytvářeli tůně a mokřady...

VC: Říkáte kdyby, ale ono tomu tak není.

MS: *Tomáš Masaryk spojoval demokracii s aktivním občanstvím.*

TSch: Ti lidé například nevědí, co všechno by mohli dělat, protože jim to neměl kdo říct. Je záhodná potřeba osvěty, a ta jednoduše skomírá na lokální úrovni. Na ministerskou osvětu to v posledních letech nevypadá. Na Chrudimsku – Zelený dům Chrudim, z. s., osvětu vykonává. Upozorňujeme: vytvářejte si jezírka, třeba bez ryb. Dnes občané na vesnicích chápou, co to je, pokud není voda. Sice něco málo naprší, ale voda rychle odejde. Jsou zemědělci, kteří o vodu nepečují, jsou lesníci, kteří v kraji mají dodnes smrkové monokultury. Dochází-li vesničanům voda, je možné, že se začnou probouzet, poněvadž nyní zjišťují, že svým životem k ničemu dobrému nepřispívají. Pouze na zahradě mají bazén, a najednou zjišťují, že do obcí přijíždí auta s pitnou vodou, jelikož voda ve studních je znečištěna pesticidy.

... Přírozenost a proměny obsahu tohoto slova v kontextech ...

MS: *Zde se dostáváme k významu přírozenosti. Pane Cibulko, jste obklopen tím, co je zelené, co roste, co má touhu člověka probouzet k tázání o světě a sobě samém. Není právě tato kvalita potlačena?*

VC: Máte pravdu. Je to i na vesnici.

MS: *V dialogu s profesorem Josefem Fantou jsem mluvil v tomto duchu: dříve na vesnici byly pily,*

neboť kolem byl les. Na vesnici byla možnost zpracování dřeva. Dnes to je vzácné.

TSch: Dnes tam nemají husy a kachny, nepečují o vodní plochy. A jsem rád, že mezi námi jsou takoví, kteří si řeknou: uděláme kachnám rybníček nedaleko obce.

VC: Například v naší obci byly tři rybníky.

TSch: Místní to využívali.

MS: *Spolupracovali. Co považují za ochabování přirozenosti je to, že lidé nejsou dostatečně podnikaví ve smyslu péče o vesnici. V minulosti byla náves určena k obcování. Právě tam probíhal vesnický život a lidé se domlouvali, jakým směrem se ta či ona obec vydá.*

VC: Vyjdu ze zkušenosti v Příluce. Lidé nemají husy a rybníky jsou prázdné. Co se týče starosti o obec, například v této malé obci vidíte starost o malou kapličku, okolí. Obec tím žije.

TSch: Lidé mají sounáležitost s obcí. Příluka jsou jiný okres, Svitavy. Nové Hrady jsou na Chrudimsku.

MS: *Podnikavost vnímám v tom směru, že si člověk založí vlastní podnikání, pečuje o pole, je zemědělec a má vztah ke konkrétnímu místu.*

TSch: Jaký vztah jste měl vy k prostředí, kde jste vyrůstal, pane Cibulko? Jaká jste měli pole? Kvůli tomu jste se dostal k ochraně přírody?

VC: Ano, pouštěl jsem kuřátka koroptví, dnes je koroptev zničená.

TSch: Popište, jak jste to v Příluce měli?

VC: Naše pole bylo směrem k lesu. Jednotlivá pole byla vždy oddělená mezí.

TSch: Mez tam je do současnosti?

VC: Dnes jsou části obhospodařovány družstvem. Pole nebyla vrácena.

MS: *Vraťme se ještě k termínu přirozenost. Pestrost je odrazem přirozenosti. Jede-li člověk zasyhajícím Polabím, nachází se tam jeden velký lán. Na jednom je vyseta pšenice, následuje ječmen, a pak oves.*

VC: Podobnou skladbu naleznete i u nás.

MS: *Občas je to prokládáno řepkou olejkou. Jak to lze zařídit, aby pole byla více pestrá?*

TSch: Abychom mohli vidět mozaiku.

VC: Dnešní velkovýroba mnohé neumožňuje.

MS: *Existuje Asociace soukromých zemědělců, která je vedená Danielem Pitkem.*

VC: Víte, soukromí zemědělci jsou považováni za jiné společenství než u průmyslových.

TSch: Naše hospodárka v Chrudimi tvrdí, že na obdělávání je lepší velké pole.

MS: *Profesor Josef Fanta vám řekne, že česká krajina má největší diverzitu a nemůžeme na ní*

hospodařit na savanách.

VC: Ano, rozumím tomu, poněvadž u nás se rozprostírá pahorkatina.

MS: *Zemědělec, který se dlouhodobě staral o své polnosti, věděl, kde a co může pěstovat. Jednoduše: byl s krajinou doslova srostlý.*

TSch: Souzněl s ní.

VC: I v našem kraji, který není jako v Polabí, objevíte lány.

TSch: Ale je zde například i krásná ořechová alej.

VC: Všechny ořechy, které jsou k vidění v malé obci Příluka, jsou vysázeny jedním člověkem.

TSch: Ty obrovské stromy mě ohromily.

MS: *Součástí přirozenosti je touha po kontinuitě. I z drobné aktivity může v konečném činu vzniknout něco monumentálního.*

VC: Oříšky rozdával kdekomu. Musím říci: jeho zásluhou je vidět mnoho ořechů.

MS: *Takový člověk nemá jméno, avšak místní si vzpomenu: tento člověk podporoval přirozenost.*

VC: Záměr přerostl jeho všední život.

MS: *Vraťme se k přirozenosti, pro niž je typická pestrost. Tvrdíme, že krajina není tak pestrá, jak by měla být, ale nakupujeme v obchodech, které pestrost nepodporují.*

TSch: Hypermarkety máme na úrodné půdě, máme zde sklady,

MS: *Byl jsem rád, že jsem v Pardubicích mohl koupit ovoce a zeleninu, vypěstované v České republice, bylo to cestou k vám, do Chrudimi.*

TSch: Ano, v Pardubicích se snaží svou produkci uplatnit sadaři z ovocné školky Svinčany. Ti mají vynikající ovoce plné života, neboť tam byl i červ. Jsou zařazeni do Svazu integrované produkce. To je něco, co má smysl. Tato produkce je něčím mezi ekologickým zemědělstvím a konvenčním zemědělstvím. Například vinná réva se pěstuje v integrované produkci. Pro živočichy jsou tam zelené pásy, které se střídají se zoranými pásy. Do vinice jsme dávali dravé roztoče. Tím pádem se nemohlo stříkat chemikáliemi. Domnívám se, že integrovaná produkce by této zemi vyhovovala, protože bychom využívali přirozené nepřátele.

MS: *Položme si otázku: jak obnovit přirozenost v naší krajině, kterou jsme během let hospodaření pozapomněli?*

TSch: Radil bych méně chemie a pochopit, že poté chemikálie jíme a máme je v půdě a ve vodě.

VC: Je otázka, jak toho docílit? Asi již zmiňovanou osvětou, že?

TSch: Souhlasím, opět jsme u osvěty. Měli bychom se tázat: chcete zdravé potraviny, chcete čistou vodu, nebo budete pít chemikálie, které ve vodě máte z „reziduí“, z „koktejlových efektů“. Nezapomínejme, že dnes je koktejl z pesticidů problém, ale zatím se nezkoumá. Na ovoci jsou povoleny pesticidy a na zelenině rovněž, avšak zkoumají se jednotlivé pesticidy, ovšem dnes přijímáme koktejl pesticidů. Je to obrovský průšvih, poněvadž právě tento fenomén je

neprozkoumaný a mohl by nás hodně bolet. Připomeňme si: zemědělci dělají, co smí. Chemie na jablku odpovídá limitům, ...

MS: ... nicméně je otázka, jestli lidský organismus, ale i organismus jiných živočichů i rostlin to metabolizuje tak, jak má.

TSch: Jak se všude vše stříká, máme úbytek motýlů, nemáme motýly, nemáme hmyz. Položme si otázku, kterou mi připomíná pan Jaroslav Trakal, jenž byl nejstarší kroužkovatel ptactva a jeden z nejstarších entomologů a v pražské zahradě založil líheň hmyzu pro tamní živočichy. Jako entomolog působil ve třicátých letech dvacátého století.

VC: Také byl vůči nám štědrý. Daroval nám pozemek.

TSch: Měl pozemek se základnou, kde žil. Nedal jej svým dětem, ale dal jej organizaci, o níž věděl, že se bude starat o jeho louky, kde je mnoho motýlů a hmyzu. Před svou smrtí mi řekl: „Tibore, starejte se o to, je nutné, abyste to kolem mých narozenin posekali, ale předtím to nechejte motýlům. Přírodu vnímal jako malé dítě. I já se tak cítím. Mám to díky Ondřeji Sekorovi i jiným. Dospělí se nad to nedokážou povznést. Neumí se na to dívat dětskýma očima: tu je včelka Mája, tu je Ferda Mravenec.

MS: Možná je problém, že kolem nás je mnoho brouků Pytlíků.

TSch: Asi tak. Také kolem nás je mnoho peněz. Stále si kladu otázku: nač jsou?

MS: Ty jsou ke směně, k uchování hodnot, ale jsou hodně inflační, neumí-li se dostatečně dobře využít.

TSch: Příroda z nich nemá velký zisk. To však tak nemůžeme brát.

MS: Člověk musí mít velkou představivost, aby některé věci domýšlel, také žít v alternativách, a ne jen přijímat to, co je v nabídce.

TSch: Nám ekologům je nadáváno, že chráníme motýly. Proč tomu veřejnost nerozumí? Příroda má přece nezastupitelnou hodnotu, a pokud přírodu zabetonujeme, pak je to cesta nikam.

... Ekologické impulsy a přirozenost ...

MS: Jsem pro přirozenost, jsem pro ekologii, ale ne ekologii jako náboženství. Mnoho skutečností bylo zanedbáno. Český hydrolog Bohumír Janský řekl, že po roce 1989 nebylo vybudováno nějaké vodní dílo. Zde se udržuje status quo. Možná není dostatečné vůdcovství, aby se dělala taková díla jako například Bařův kanál.

TSch: Nebudeme-li mít hmyz a opylovače, čeho docílíme?

MS: Z této země bude smutná krajina a možná se přiblížíme k Arabským Emirátům, což je snad nežádoucí.

TSch: Lidé si myslí, že mouchy jsou škůdci, že vosy a sršně jsou nebezpečné a příroda obecně je nebezpečná. Naši občané nerozumí tomu, že je to odraz řetězce a vše navazuje. Mouchy potřebujeme, aby je mohly vlašťovky chytat. K tomu jsou zase nutné bahnité rybníčky, z nichž pak staví hnízda. Nezapomínejme: vše je jeden celek. Odmítat: hmyz je špatný, je pošetilý. Někteří by řekli, že jej nepotřebují, že je k ničemu. Já sám jsem vyrostl v názoru lidí, že hmyz je k ničemu, že nic nedává, pouze kouše, štípe a také obtěžuje. Bylo by dobře, kdyby nebyl.

MS: *Jsem přesvědčen, že pokud je všeho příliš, též to škodí. Vezměte si, že je-li v kravíně mnoho much, je to nepříjemné.*

TSch: Uvědomme si: kravínů příliš není ...

VC: ... není též mnoho vlaštovek.

TSch: Také nemáme hnůj, poněvadž se v Čechách zlikvidovala živočišná výroba, hnojí se chemikáliemi.

... Řepka, půda a voda ...

MS: *Ano, jsme spotřebiteli nejen podpůrné chemie, ale také pesticidů a herbicidů, jako je Roundup. Proč? Je to způsobeno tím, že čeští zemědělci si „oblíbili“ pěstování řepky, která je vykupovaná státní organizací ČEPRO.*

TSch: Pozor, řepka podporuje půdu. Svými kořeny prospívá půdě na rozdíl od plodiny jako kukuřice, která napomáhá erozi, ...

MS: ... jež je náročná na vodu.

TSch: Dokonce bych obhajoval pozici, že řepka olejná sem patří a i během komunistického režimu zde byla. Uznávám, že se nepěstovala v takovém množství, jakkoliv do osevního postupu náleží. Pokud by řepka zde nebyla, bylo by to též špatně.

MS: *Pozor, profesor Josef Fanta uvádí: Němci a Rakušané ji levně kupují v Čechách, poněvadž u nás se pěstuje téměř trojnásobek průměru Evropské unie.*

TSch: Víte proč?

MS: *I dobří zemědělci by jinak nepřežili. Z řepky mají peníze ...*

TSch: ... a pak mohou pěstovat plodiny, které jsou prospěšné jako je jetel, sója, mák, další píce. Zemědělec má své osevní postupy, ovšem z těchto bohulibých plodin neuživí své hospodářství, svou rodinu. Jedná se o ne dobře nastavený systém zemědělství v České republice.

MS: *Zeptejme se proč?*

TSch: Při prodeji nemá takový výnos, aby zabezpečil rodinu.

MS: *Ve Švýcarsku je běžné, že zemědělec prodává v místě své produkce.*

TSch: Taková zemědělkyně zde prodává v Chrudimi na trzích mák, ale aby to bylo možné, musí pěstovat i řepku. Bohužel je to špatně nastavené, že by zemědělci pěstovali něco jiného, ale je to chyba systému.

MS: *Zeptejme se, kdo systém nastavil?*

TSch: Přiznejme si to: Luxovo ministrování ovlivnilo nastavení toho neblahého dědictví.

MS: *Proč to má takovou setrvačnost? Od devadesátých let se ví, že řepka neprospívá plně půdě, že se na její pěstování užívá mnoho pesticidů.*

TSch: Ne, řepka jako taková půdě prospívá, ale pesticidy na její vypěstování neprospívají. Opravdu,

řepku plně nezatrácujeme. Má zde místo, ale ne v takovém množství.

MS: *Zeptejme se takto: vstřebává půda, v níž se pěstuje řepka, vodu?*

TSch: Budeme-li mít živočišnou výrobu, budeme-li mít zmiňované kravíny, budeme-li tam dávat to, co máme, nikoli chemikálie, půda bude dobrá a zdravá.

MS: *Zde se dostáváme k této skutečnosti, abychom řešili problém vody, je nutné překreslit postavení částí celku a jejich vzájemných vztahů. Pokusím se: na prvním místě musí být člověk, nikoli peníze některých, člověk, jenž jedná v souladu s doporučením, které nám bylo dáno. Mám na mysli Desatero či podobné kodexy jiných civilizačních okruhů. Jsem přesvědčen, že člověk dnešní doby není na sebekritiku připraven. Studenti, kteří vychází ze škol, mají zájem si „užít“, mají zájem mít „vysoký příjem“ a mnoho nedělat. To je v rozporu s tím, co potřebuje země, ve které žijeme.*

VC: Máte pravdu.

MS: *Sám jste uvedl, že žáci na prvním stupni jsou schopni komunikace. Ti, kteří přerostou, jsou o pár let starší, ...*

VC: ... o problému nechtějí slyšet.

TSch: Těm dětem nevádí hnůj, i když řeknou, že hnůj zapáchá. Když přemýšlím o vašich otázkách, tážu se, proč jsme se nenechali inspirovat Polskem. Představme si: Poláci mají živočišnou výrobu, a to díky přístupu svých politiků před vstupem do Evropské unie. Byl jsem za polskou vesnicí Bobr u města Žacléř, kudy údajně prchal Jan Ámos Komenský se štěpy ovocných stromů, neb jsme měli štěstí na ovocnářství.

Najednou tam byly děti! A skákaly tam po traktoru, který byl velmi starý, ale fungoval. Děti si tam hrály na poli, každý ve vesnici měl zvířata. Člověk mohl vidět mnoho slepic, kohoutů, zkrátka drůbeže.

... Paradoxy hospodaření ...

MS: *Odrůdy nevidíte v obchodech. Je to něco, o čem ví pouze určitá skupina lidí. Ti, co se zajímají, ti co chtějí být svobodní, ale ne ti, kteří pouze spotřebovávají a jsou pasivní. Nezapomínejme: potenciál je v této zemi, ale je ubíjen tím, co jsme si zde vytvořili.*

VC: Vlastně se motáme v začarovaném kruhu.

MS: *Položme si otázku, proč se v Čechách neseženou české meruňky, když zde byla pěstitelská tradice a máme je jíst ze Španělska?*

VC: Většinou je máme z dovozu a naše výrobky nejsou propagovány.

TSch: Chybu vidím v dotacích. Jde o systémovou chybu, v dotacích, a proto české zemědělství neskutečně trpí. Dotace máme chybně nastaveny od roku 1990. Bohužel zde nebyli osvícení zemědělci, kteří by řekli: zemědělství má smysl. Není zde Agrární strana.

MS: *Nejsou zde lidé jako Antonín Švehla a jeho lidé. Tím však trpí i fenomén vody, která by měla spojit.*

TSch: V Polsku jsou k vidění dodnes malá políčka. Sám jsem si říkal: to je změna!

MS: Pozor, u nás se též vydávalo za úspěch nejen hospodářské transformace, že zaměstnanost v zemědělství je dost nízká. Jsme průmyslová země s orientací na automobilový průmysl, a ne zemědělský stát.

TSch: Měli bychom vědět, co chceme.

MS: Uvědomme si, že jsme v roce 2019 a vládne nám nekorunovaný „řepkový král“ Andrej Babiš.

TSch: Přiznejme si: vládl nám již v devadesátých letech, poněvadž financoval politické strany. Když to sečteme, můžeme říci: vládnu nám ti stejní. Zvažme: kdyby mnoha lidem zůstala políčka a zůstalo by to vlastníkům a oni by nemuseli prchat. Budu konkrétní a zmíním situaci mé rodiny, v níž jsem vyrůstal. Musela utéct ze zemědělství, protože jim stát po roce 1948 pole zabavil, tak jako asi všem zde v Československu, (ve zmiňovaném Polsku tomu třeba tak nebylo), koně, s kterými orali anebo vozili mléko na nádraží, stát utratil. Ovšem nechtěli obdělávat své pole za směšné peníze z družstva – JZD. Měli své pole o rozloze asi dvacet hektarů, ale o něj po roce 1948 přišli, koně zabili, pole jim vzali. Přesto měli „štěstí“, že mohli dělat v zemědělském družstvu. Jaká byla reakce mých předků? Jasně prohlásili: zde nebudeme, vystěhujeme se do velkého města.

VC: Pole máte stále v družstvu?

TSch: Rodina dostává pachtovné. Položme si otázku: proč by na poli dělal člověk, když zde nemá odpovídající podmínky? K poli vedla cestička-polňačka, kterou jezdil povoz, naši předkové také věděli, co na kterém poli pěstovat.

MS: Jak vše obměňovat, aby byla zachována přirozenost.

... Voda, Chrudimsko v kontextech ...

MS: Řeknu to jasně: projekt Daru vody se snaží promyšlet otázku vody v kontextech, tedy jak dál perspektivou Chrudimska? Kraj je to mírně zvlněný, poblíž Chrudimi jsou Železné hory. Snad je snaha, aby se slova transformovala v činy.

TSch: Právě pan Cibulka založil tradice ve výstavách ovoce a my zde propagujeme odpovídající odrůdy. Na Pardubicku se nasázely stovky stromů, kolem Kunětické hory, kolem Habrova, o něž se pan Cibulka staral. Též se sází kolem Třemošnice. Máme velkou výhodu a štěstí, že náš kraj tyto aktivity podporuje. Vlastně je zde výborná spolupráce ekologicky uvědomělých s krajem, samosprávami. Máme výbornou pomoložku Zdenu Koberovou, která dělá osvětu. Dokonce sem jezdí potulný sadař a lidé mají zájem o staré stromy. Tyto činnosti jsou o osvětě lidem. Jsem přesvědčen, že se slušně staráme o sadovnícký poklad, a to i v podobnosti obětavé pomoložky, která se snaží zachraňovat stromy. Vše ve spolupráci s pardubickým krajským úřadem.

MS: Zdůrazňujete pozitivní energii a vytváření prostoru, v němž se občané imunizují proti hlouposti struktur, jež jsme si vytvořili.

TSch: V tom je Chrudim výjimečná, neboť máme přístup k moři. Náš rodák Josef Ressel. Byl to nejvýznamnější lesník, který pracoval ve Slovinsku, přičemž během svého života vynalezl lodní šroub. Nezapomínejme na skutečnost, že v Chrudimi vznikla první zemědělská škola s výukou českého jazyka.

VC: Nutno říci, že právě v časopisech jsem se dozvěděl o melioraci.

TSch: Také se do Chrudimi vypravil podívat na absolventy František Palacký se zetěm Františkem Ladislavem Riegerem. Školu s výukou českého jazyka založilo město Chrudim – královské věnné

město a Athény východních Čech. Chrudim byla významná ze sadovnického hlediska, poněvadž tam byla Vaňkova škola.

MS: *Je zvláštní, že my Češi nedokážeme s pokladem, který je nám svěřen dostatečně nakládat. Uvedu příklad. Poblíž Českého středohoří jsou sady: Louny, Lovosice, Libochovice aj. Tam jsou višně, meruňky. To necháme „spadnout“, místo toho, abychom o to pečovali, prodávali v místě, kde ovoce uzraje. Připomínám slova profesora Josefa Fanty: Češi mají jednu z nejpestřejších krajin ve srovnání s evropskými zeměmi, avšak neumí se o to patřičně starat.*

TSCh: Máme výhodu, že zdejší sadaři své výpěstky umísťují na zdejším trhu. V tomto kraji je aktivních mnoho členů Českého zahrádkářského svazu. Máme zde mnoho aktivních seniorů. Také je zde klub Českých turistů. Zkrátka, v Chrudimi je bohatá spolková činnost. Například otázce vody je věnováno hodně pozornosti. Působí zde botaničky Dr. Naděžda Gutzerová a Mgr. et Ing. Simona Vylíčilová, dále pan Václav Cibulka, Ing. František Kodrlík, jenž je zaměstnán na obecním úřadu, vyhlásil nejvíce maloplošných chráněných území. Jen to porovnejte s okresem Pardubice, kde se nachází. V mých očích je mnoho zajímavých lidí, a proto je Chrudimsko tak bohaté, zajímavé, pestré, ale neznámé. Přiznám se, že mi to však nevadí. Zdejší lid umí spojit kulturu i ochranu přírody. Právě tito činnorodí lidé dokázali mnoho. Byl jsem v mnoha regionech, nicméně Chrudimsko má svá specifika. Projel jsem mnohé kraje, avšak neseťkal jsem se s tak usilovnou péčí o přírodu, ale obecně o věci veřejné. Lidé se tážou, jak to, že místa v Chrudimi jsou tak útulná. Proč? Jednoduchá odpověď: lidé to zde mají rádi. Pečujeme o sady, louky, mokřad, setkáváme se s krásnými přírodními úkazy jako je dubohabřina. Někdo by mohl namítnout, že zde nejsou zvláštní chráněné rostliny. Nebudeme přece ekologové, kteří budou chránit jistý typ velmi ohrožených druhů. Měli bychom se zaměřit na celek. V celkovém pohledu dojdeme dále.

VC: Chrudimsko je díky aktivitám lidí zajímavý region. Podívejte se na osadu Habrov, který mi přirostl k srdci, protože jsem se o péči o kraj začal zajímat s dětmi. Uvědomte si: dříve šlo o malý úsek a nyní to existuje jakoby samo.

TSCh: Všechno dobré si člověk musí vybojovat. Udělal jste si chráněný přírodní výtvar, což dnes v legislativě nemáme.

VC: Problematiku Habrova jsem zmapoval.

TSCh: Dnes je Habrov pospolitý a zjistilo se, že chráněný přírodní výtvar má smysl, poněvadž je tam louka se sadem, překrásná stráň, kde roste oregano, lidově dobromysl. Dnes si neumím představit, že by habrovské stráně v rezervaci nebyly. Nutno je zdůraznit, že tu cestu musel připravit zde přítomný pan Václav Cibulka. Je to spojeno s konkrétním člověkem, jeho úsilím. Vidím odvahu zdejších lidí, činnorodost, smysl pro věc. Uvedme, že zde vznikl první svaz včelařů. Ve dvacátém století zde žil jistý pan Bálek. Lidé mu říkali: pane Bátku, chráněná krajinná oblast Železné hory, to se vám nemůže podařit. Viděl jsem dokumenty, které vypovídaly o jeho aktivitě. Lobboval, že Železné hory mají smysl. Přiznejme si: lidé mu nevěřili. Ctižádostivostí a pílí se podařilo vyhlásit CHKO Železné hory. V současnosti tam máme geopark, který měl být registrován společností UNESCO.

VC: Něčím se musí začít a následně se to nabaluje.

TSCh: Rozprávíme-li o krajině, nezapomínejme na malíře Antonína Chittussiho, jenž byl spolužákem Mikoláše Alše. Z českých malířů, kteří prošli tímto krajem je Antonín Slavíček. Oba dva dokázali nejlépe z vrstevníků ztvárnit zdejší krásnou přírodu.

VC: Jsem z Příluk – svitavského kraje a jednou z poslední obce jsou Nové Hrady. Tam je krásný zámek, jenž je nazýván Versailles po Česku.

TSch: Opravdu krajina kolem Chrudimi je pestrá a stojí za navštívení. Přiznejme, že zdejší kraj má problém, protože zde není turistický ruch.

VC: Turistický ruch - nezapomínejme, že všeho moc škodí.

TSch: Je možné, že Železné hory jsou určeny pro místní. Jedeme-li z Prosetína ze Skutečska na Třemošnici směrem na Seč, směrem na Ležáky, procházíme přenádhernou krajinou: louky, kopce, na nich ovce. Bavíme-li o vodě, vy, pane Cibulko, jste byl na každém rybníku, neboť jste řekl: tam jsem kroužkoval, tam jsem byl v bahně atd. Právem tvrdíme, že k vodě máte tak blízko. Na závěr je vhodné poukázat, že jste ovlivnil mnoho ornitologů, kteří se k vám hrdě hlásí. Přesto to není celé, protože je zde významná Luže

<https://www.luze.cz/mesto-luze/poutni-chram-panny-marie-pomocne-na-chlumku/> a samozřejmě Veselý Kopec, zakladatel pan Štěpán také byl ve spolku ochrany přírody a jedním z kolegů pana Cibulky, když jsme šli na výlet na Bítovany, nezapomněl nás pozdravit a pohostit ovocem apod.

<https://pardubice.rozhlas.cz/ludek-stepan-zakladatel-veseleho-kopce-6030303> Zmiňovaný zámek Nové Hrady na Prosečsku <http://www.nove-hrady.cz/>, <https://www.ronovnd.cz/mesto/historie-a-pamatky/rodaci/> O Chitussim, který to znal v Pařížově a Třemošnici velmi dobře.

https://www.idnes.cz/cestovani/po-cesku/vylet-udoli-doubravy.A140414_142000_po-cesku_skr

MS: Děkuji vám za kritické pohledy, protože bez nich by pohled na vodu z Chrudimi nebyl úplný.

[1] Více na stránkách <http://bimbo.fjfi.cvut.cz/~horsky/prehrady/parizov/parizov.htm>

[2] Více na stránkách

<https://regiony.rozhlas.cz/prehrada-parizov-na-rece-doubrave-pripomina-goticky-hrad-velke-vode-usp-esne-7430855>

[3] Více na webu <https://pardubice.rozhlas.cz/vite-ze-jezdite-po-hrazi-z-15-stoleti-6027986>

[4] Více na webu <https://pardubice.rozhlas.cz/rybnikari-na-pardubicku-7695654>

[5] Více na webu <https://www.rybnicnihospodarstvi.cz/rybnikarstvi-na-pardubicku>

[6] Hnutí Brontosaurus vzniklo v roce 1974 díky bratrům Jiránkovým v Pardubicích, jeden z bratrů, Vladimír, byl ilustrátorem Boba a Bobka, ve spolupráci s Ondřejem Velkem z Mladého světa. Z jednorázové akce vznikla mládežnická organizace, působící dodnes.

https://cs.wikipedia.org/wiki/Hnut%C3%AD_Brontosaurus,

<https://brontosaurus.cz/stary/brontosaurus.cz/o-nas/historie-brontosaura.html>

<http://www.pribehy-nadzeni.cz/pribehy/jak-se-narodil-brontosaurus>

[7] Pozor, Vodní zdroje nemají s VAK Chrudim a Vodárenskou společností Chrudim nic společného. VAK Chrudim patřící městům na Chrudimsku a soukromá Vodárenská společnost Chrudim patřící pod AG energy.

[8] Více na webu

http://www.pla.cz/planet/webportal/internet/cs/dokumenty/zruseni-zvhs-sprava-hoz-_2324.html?AspxAutoDetectCookieSupport=1

[9] Otakar Leiský (1925 - 2020), více na webu: <https://www.pametnaroda.cz/cs/leisky-otakar-1925>,

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10160488386-vzkaz/211452801410024-vzkaz-otakara-leiskeho/>

, <http://www.huculclub.eu/html/tis.html>